

Tek celsede adil yargılama

MEHMET GÜN03.12.2024 - 09:16
YAYINLANMA03.12.2024 - 09:17
GÜNCELLEME

Hâkim ve savcılar Adalet Bakanlığı'nın göreve kabul ettiği, başarılı adayların mülakatlarda elendiği, yargının en kritik kurumu Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) yürütmenin bir uzantısı haline geldiği, tek kişilik yürütme cumhurbaşkanının hâkim ve savcılar huzuruna hizalayıp hitap ettiği yerde, gerçek anlamda bir yargı olmadığı gibi, hiçbir yargılama da adil olamaz.

Yargımız İtalya'daki, Fransa'daki gibi tam bağımsız olsaydı bile davaların tek celsede bitirilmediği, hâkimlerin, önlerindeki davaları bitirmeden tayin edildiği, yargı yetkisinin yargıç olmayan bilirkişilere fiilen delege edildiği, hâkimin fiilen dosyaya evrak toplayıp arkasından çürümüş bilirkişilikten mektupla adalet sipariş ettiği yargılamalar, **adil yargılama** olamaz. Çünkü bu ve benzeri, yargılamanın temel ilkelerine ve esaslı gereklerine uymayan yaygın alışkanlıklar, en başta sistematik olarak doğal hâkim ilkesini, beraberinde de makul süre, makul maliyet ilkelerini ve sonuçta mülkiyet hakkını ihlal eder.

***

Daha da kötüsü, uyuşmazlık çözümünde davacı, davalı, şikayetçi ve tanıkların dürüst davranmalarını, bildiklerini ve ellerindeki delilleri tam ve doğru olarak ifşa ve ibraz etmelerini sağlamayan yargılamalar, maddi gerçekten ödün verilmesine, alternatif gerçek, yani hayal üzerine hüküm kurulmasına yol açar, bu da halka eziyet ve zorbalıkla sonuçlanır. Oysa, adalet maddi gerçek üzerinde yükselir. Fakat maddi gerçek ve dürüstlük Türkiye'deki yargılamalarda çoktan çöpe atılmıştır. Mahkemeye yalan beyan, savunma hakkı olarak görülmekte, kararın kendi içinde tutarlı olması, gerçeğin ortaya çıkarılmasına tercih edilmektedir. Maddi gerçeği ortaya çıkarmayan bir yargılama, her yönüyle adil yargılanma hakkını tümünden ihlal eder!

Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair kararları makul süreye yoğunlaşan Anayasa Mahkemesi, esas sorunun tek celse yargılama yapmamak olduğunu ve bunun kök sebeplerini ortaya koymaktan uzaktır.

***

Tek celse yargılama ile Türkiye'deki davaların %90'dan fazlası üç-dört ay gibi kısa sürede yüksek isabetle çözülebilir. Tek celse ve adil yargılama imkânsız değildir, mümkün ve kolaydır. Fakat, kötü alışkanlıkları ve önyargıları kırmak, Einstein'ın dediği gibi atomu parçalamaktan daha zordur.

Adil ve etkin yargılama yapabilmek için en başta dürüstlük ilkesi yargılamalara geri getirilmelidir. Vakıa ve delilleri tam ve doğru ifşa kurumu, mutlaka hayata geçirilmelidir. Herkes dava ile ilgili tüm bildiklerini tam ve doğru olarak açıklamak, soruları cevaplamak ve ellerindeki delilleri ifşa ve ibraz etmek zorunda olmalıdır.

Gerçeği ortaya çıkarmak için, iddia ve savunmaların, açıklama, doğrulama (ve gerekirse bilirkişi yardımıyla) anlamlandırma ameliyelerinin hepsini bir seferde yapmak bilimsel zorunluluktur. Bunları ayrı ayrı zamanlarda ve birbirinden kopuk olarak yapmak lüzumsuz yere geri dönüşlere neden olur; maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını giderek zorlaştırarak yargılamaları durmadan uzatır. Bütün bunları bir seferde gerçekleştirmek ancak tek celse yargılama ile mümkün olur. Adil yargılama yapabilmek için tek celse şarttır.

***

Tek celse imkânsız değil mümkündür. Hazırlık aşamasını güçlendirmek, dürüstlük ilkesini, sürecin her aşamasına, ilgili her tarafa hâkim kılmak yeterlidir. İddia ve savunmaları için taraflar ve avukatları delil toplarken, tanık beyanları alırken, bilirkişi görüşü edinirken, mahkemeler taraflara yardım etmeli, dürüstlüğü koruyan sürecin suistimal edilmesini önlemelidir. Bu görevleri hızla yerine getiren adli hazırlık mahkemeleri kurmak, yargılamalara bir anda füze hızı kazandıracaktır. Bu aynı zamanda tek celse yargılama yapılmasını sağlayacak, yargılamanın ve kararların kalitesini kat be kat artıracak, sulh ve uzlaşmayı güçlendirerek mahkemeye giden işleri azaltacaktır.

Her davada mutlaka, ilgili herkesin katılmak zorunda olduğu tek celse yargılama yapılmalıdır. Tek celsede bütün beyanlar, deliller ve bilirkişi görüşleri tartışılarak bir sonuca varılmalı, karar mutlaka celseyi takiben hemen verilmelidir.

Tek celse yargılama gerçekleştiği takdirde ortada adil yargılama ihlalleri kalmayacaktır.